

ХАНТЫ ЯСАҢ

5 октября 2017 года

№ 19 (3487)

www.khanty-yasang.ru

Основана 1 ноября 1957 года

Пирәш ёх емәңхәтл пида!

Тәм хұрн йисәңа-нәптәңа ювум ханты ими Зоя Николаевна Шиянова (Нензелова) па Алла Васильевна Конева (Пугурчина) ай эвиел пида. Дыв Мужи вошн Лорвош районән «Ас ёх тынесты-лэтәсты» емәңхәтла, мәта ут лыпәт хойты тыдәш кимит хәтәдн ләщәтыйдса, юхтыйдсәт па пәсан версәт.

Тәм
номерән
лұңтаты:

5

Мұв-авәт па
Хәннехә музей ёх
йис утәт кәншты
Кева яңхсәт

7

Сәран мұвн
финно-угрәт
мир VI-мит вән
мирхот вәс

8-9

«Шесталовские
чтения» немпи
мұвтәд мир
оләңмит мирхот
мәнас

14-15

Ханты арәт
хәншты па ариты
ими В.Е. Швецова
вәлупсәд оләңән

16

Ёмвошн мир
ханты ясәңән
путрәт па
лұңәтты арәт
лұңәтсәт

В. Енов верум хур

Округ дума 10-мит мирхот

Ёмвошн лыпәт хойты тыдәш 28-митн округ дума мирхот вәс. Мирхотн 30 мулдас вер нух вантсы па мосты поступсәт вўсыйт.

Округ бюджет олаңән

Депутатәт хәдәнтсәт, муй вўрн 2017-мит ол шәп мәр округ бюджет вухәт тәруптәсыйт. Ши тумпи дыв округ бюджет олаңән поступсы йидпатсәт, итәх округ программа пәта есдум вухәт шимда версыйт. Бюджета юхәтты вух 21 114,2 шурәс шойта шимда йис. Шит пәта тәруптәты вух ищи шимда версы. Шит пәта бюджет вухәт йидуп ширн ара ортлыйт. Аршәк вух госпрограмма верәт ләшәтты пәта хәншысы. Шитәт вәдты хотәт омәсты пәта, вәндтәты, мир ямәдты верәта, культура, туризм, вой-хўд енмәдты, ЖКХ верәт тўңматты пәта есәлдыйт.

Шуши мир пәта

Депутатәт «О регулировании отдельных вопросов в области водных и лесных отношений на территории Ханты-Мансийского автономного округа — Югры» поступсы нух вантсәт. Ши поступсы хўват немасыя непек такды вәнтән юх эвәтты, муй па ид питум, ноптум юх әкәтты ән рәхл. Шит пәта хәннехуятәт накләт вухн мәдыйт. Ин тәм поступсы йидпатсы па кәртәтн вәдты хуятәт шир шимәш юхәт нух вўты шир тайты питләт.

Мәнум дума мирхотн депутатәт «О территориях традиционного природопользования коренных малочисленных народов Севера регионального

значения в Ханты-Мансийском автономном округе — Югре» поступсы йидпатсәт. Интәм шуши мира әшнәл вәдты, вой-хўд вәдпәсләты муй па енмәдты мўвәт реестр тәхия хәншаньшты кеншәк питл. Интәм шимәш реестр тәхия лўнты пәта справка вўты ән мосл, муй арат хотәң әх шив хәншаньшты хуят тайл. Па юридической тәхет пўншум шуши әха ищи ши реестр хуша хәншаньшты пәта нотариус хуша учредительной непекәт заверенной копия верты ән мосл.

Округ дума кәшә ләңкәр хә, шуши мир Ассамблея ух хуят Еремей Айпин ши поступсәт олаңән лупәс: *«Шит шуши мирев пәта шеңк мосты поступсәт. Ай кәртәтн вәдты хәннехуятәт пәта шит вән нәтупсыя питл».*

Социальной вухәт

Пирәш әх па нявремәт пәты 2018-мит олн «прожиточный минимум» вухәт нәл процента вәна йидәт. Шит мосл, ләдн пенсияйн рўтышәты хуятәта па хәдмит па па елды няврем тайты хоттел әха тыдәш мәр сухуптәты вухәт вәншәка верты. Округ дума кәшә хә Борис Хохряков лупәс: *«Правительства па дума хуятәт инфляция верәт яма нух вантләт. Шит пәта мўң йидуп ода пирәш хуятәт па пушхәт пәта «прожиточный минимум» вухәт аршәка версәлўв, шит инфляция вер ширн тывәс».* Шиты поступсы ширн 2018-мит

олн мәнум ол киньши пирәш әх пәта пенсия вуха социальной доплата 450 шойт вуха аршәк питл. Хәдмит муй па елды сема питум няврем хоттел әх пәта 544 шойт вуха аршәка йид. Тәм вер социальной развития департаментән рәпитты әхн ләшәтты питлды.

Нявремәт лавәдты пәта

Юхи хәшум олаңн ар айлат әх дывел худтпелды тәты питсәт. Мир ямәдты верәт тәты департамент ширн 2014-мит олн 58 шимәш вер вәс, 2015-мит олн — 68, 2016-митн — 97. Тәм 2017-мит ол олаңмит квартал мәр — 27 вер, 3 хәдум хуят әнтәма йис. Шит пәта депутатәт «О комиссиях по делам несовершеннолетних и защите их прав в Ханты-Мансийском автономном округе — Югре...» поступсы йидпатсәт, федеральной закон ширн версәт. Ин вер итәх хуятәтн интернет хўват верты питсы. Дыв шәта немасыя пищмайт хәншләт, ләдн нявремәт дывел худтпелды ат тәсәт. Интәм шимәш әх нух арталәты питлыйт па закон ширн сўтытты.

Ай кәртәт олаңән

Округ дума депутатәт «Об административно-территориальном устройстве Ханты-Мансийского автономного округа — Югры и порядке его изменения» поступсы вўсәт. Шит версы, ләдн ши ай кәртәт эвәдт, худшә мир иса па тәхия вәдты каслуптәсыйт, ән юремәты па шәта вәдты шәкәң тәхет ищиты елды лавәдман па вантман

тайты. Ищиты ши ай кәртәтн вулаң ләдн ләдясум әх пәта кев сохәл муй па пос омсәски, шит па кәрта тәты па омсәдты мосл. Па кашәң кәрт вул тәхийн немасыя сохәл верты, хута хәншман питл, мәта олаң мәр па муйсәр кәрт тәта вәс.

Сўтытум әха нәтты олаңән

Ищиты дума әх «О поддержке региональных социально-ориентированных некоммерческих организаций, осуществляющих деятельность в Ханты-Мансийском автономном округе — Югре» поступсы нух вантсәт. Округевн ар некоммерческой тәхи рәпитл, ши тәхет, мәта утәт социальной верәт ләшәтләт, округ бюджет эвәдт дыв вух нәтупсыйн мәдыйт. Округ прокурор хә Евгений Ботвинкин депутата непек хәншәс, хуты кәсна хотн омсум әха нәтты мосл. Ләдн дыв кәсна хот эвәдт ким етты юпийн рәпата вәйтты ат веритсәт. Шит пәта ши некоммерческой тәхет, хуятәт шимәш хуятәта нәтты питләт, округ бюджет эвәдт вух нәтупсыйн мәты. Округевн хәдум кәсна хот па и следственной изолятор вәл. Шәта 2,5-3-кем шурәс хуят омәсәл. Кашәң ол 850-1200 хуят ким есәлды. Дыв мўң вошлўва па кәртлўва вәдты юхәтләт, итәх әх пиршә ювмел, итәх хуятәт кашәңәт. Шит пәта дывела нәтты мосл, рәпата муй па вәдты тәхи вәйтты, ләдн елды дыв йидпа атум вера ал пидтәшсәт па тўңширәңа ат вәсәт.

Надежда ВАХ

Айдат ёх рўтыщаты вер

Лыпāt хойты тылащ 21 митн РИЦ «Югра» хот йитн нявремāt лўнāн рўтыщаты верāt олāнāн путār вәс. Щи олāнāн округ губернатор лāнкār хә Всеволод Кольцов па арсыр департаментāt кәща ёх ясāн тәсāt.

Всеволод Кольцов лупās, хуы 2017-мит одн лўн мār арсыр тāхетн 74 шурās няврем рўтыщās. 25 шурās хуят па мўвāта Россия луваттйн па па хон пелāк Болгария мўва янхсāt. Айлат хуятāt рўтыщаты вера тām одн кāt миллиард 200 миллион шойт вух есдйылсы. Кашāн рўтыщаты тāхи ямсыева нух вантсы, дәдн иса тәса дэщātман ат вәс. Мет така арталāсы, муйсār детутātн пушхāt дāпātты питдйит. Па мўвāта нявремāt пидā лекшитты хуятāt янхсāt.

Тām хātл кәща ёх па ода дэщātыйлды

питсāt. Интернет хўват āнкета-ащета щи вер олāнāн уша верты рāхл.

Мир ямāлды верāt арталāты департаментāн лекшитты верāt тәты не **Елена Касьянова** путārтās, хуы кашāн ол нявремāt рўтыщаты пāта 300300 арат путёвка дэщātлды. Кашāн путёвка непек арсыр тын тāйл, 20 шурās эвāлт 60 шурās вәнты тынд йил. Щи тын тывл щи эвāлт, муйсār па муй арат вер щив хāншман вәл.

Рәпата верāt әхтйин кāпāртты департамент ух хә **Алексей Варлаков** ясāн тәс, муй арат айдат ёх лўн мār рәпитсāt. Юхи хāшум олātн айдат хуятāt ол

мār рәпитты веритлāt. Нух вантты ки, мāта тāхетн нявремāt рәпитлāt, уша йил, хуы 15 процента — коммерческой тāхетн, хāшум ут — государственной. А. Варлаков ищиты лупās, хуы рәпитты нявремāt сыры уша верлāt, худта елды вәндтйылды мāнты па дэваса атум вера āн пидтащлāt.

Елды Всеволод Кольцов путārтās, хуы тām ол округевн 600 145 хāннехә грипп мәш эвāлт прививка пуртән верты веритлāt. Хуы тām давāрт кāши эвāлт мет яма тәп прививка нәтл.

Мария ВАХ
Хāнты ясāн
тулмащтās
Надежда
ИЛЬИНА

Ёмвошн округ пәльницāн лыпāt хойты тылāщ 21-митн грипп мәш эвāлт пуртән доньщты вер олāтсы.

Пуртән омāсты питсы

Пәльница хот йита алāн сахāt округ кәща лāнкār хә Всеволод Кольцов, мир ямāлды верāt тәты департамент кәща ёх па вән тохтурāt юхātсāt. Дыв мира ванлāсāt, хуы прививка омāсты — щит шеңк мос-ты вер. Кашāн хуята āн кāшитты пāта щимāщ пуртән доньщдтāты мосл.

Округевн āшколайн вәндтāты па ай нявремāt давāлды тāхетн рәпитты хуятāt щимāщ прививка такды рәпата ян есāлдйит.

Тām вер Ас потты тылāщ вәнты мāнты питл.

Мария ВАХ
Хāнты ясāн
тулмащтās
Надежда МОЛДАНОВА

Кева янхсāt

«Тропой первопроходцев. Пирамида» — щимāщ нем Кева янхты вер тāйс, мāта ут Сўмāтвош районāн вәс. Щи олāнāн щив янхум ёх айкел тәсāt — щит округ кәща лāнкār хә **Алексей Забозлаев**, Югра мўв спортивной туризм тāхи кәща хә **Алексей Касаткин**, «Югра Скай» немпи тāхи кәща хә **Дмитрий Сотников** па «ЮграМегаТур» туристической компаниян рәпитты не Елена Мелешенкова.

Вәйт дор тылāщн Кевн турслēt мāнās, щātа 40 мултас хуят вәс — щит Сўмāтвош район «PRO.Жизнь» немпи айлат хуятāt VI-мит форумāн рәпитум ёх, айкелāt хāншты хуятāt, па мойн хуятāt пāты янхты-мāнты верāt дэщātты тāхет кәщайт. Щи тухалпи Кева округāн вәдты Рўщ географической тāхи, округ спортивной туризм па шуши

мир кāсты вер дэщātты федерациянāн ёх янхсāt.

Алексей Забозлаев лупās, хуы Кева янхты вера олшәп мār дэщātыйлсāt. Тām одн Кева нух хәнхийлды еша давāртшāка вәс. Олāнмит — щит Неройка кева янхты. Щātа кўд шив шивалāсы, кашāн хуят шив лыпйин дўв веншāl вантты веритās. Кимит хātлāн Зейской мālāнāн па

Пирамида кевн вәсāt. Итәх хуятāt кевхотā янхсāt па щātа вән доньщ семāt шивалāсāt.

А.Г. Забозлаев ясāн щирн, тәнял «Неройка» немпи тāхийн рәпитты ёх грант вух холумсāt. Щи вух унтасн дыв хәлум хот омāссāt, елды кāt хот па детут кавāртты па певāлды хотнāн омāс-ты нумās тāйлāt.

Щи хātлātн Саранпауль кәрт 175 ол постās, щирн округ кәща лāнкār хә **Алексей Забозлаев** щив янхās па кәртāн мира ям ясāт лупās.

Дмитрий Сотников лупās:

— Интām округевн мойн ёх 14 янхты әш-

пāнт вәл. «Тропой первопроходцев» немпи янхты верн мўн лāнхалдўв мойн ёха адьты, муй щирн катра пурайн тыв шәшум ёха давāрт вәс. Вантэ, йистелдн тāта тынāн кевāt кāншты ёх рәпитсāt. Тāта мойн ёх Кева янхты па йис вәлупсы олāнāн уша верты веритлāt. Тыв хоттелд ёха юхātты рāхл, дәдн кев юхан хўват хопātн нопātты, мосāн, Кева янхты.

Мосл лупты, тәнял «Неройка» тāхия 15 шурās хуят юхтās, щи эвāлт ар хуят Саранпауль кәрт эвāлт вәс.

Людмила
СПИРЯКОВА

Йилдуп герб пос олаңан путärtсы

Лыпät хойты тылäщ 18-митн Ёмвошн шуши мир оса верät тэты ёх, увäs мир вөна пелка ювум хуятät, үчөнойт па айкелät лэщätты хуятät мирхота äктäшийдсät. Лыв Югра мўв герб пос йилпатты вер олаңан путärtсät. Вантэ, тәм ванән сырышак лэщätтум герб хур ар мира ән мәстäs. Вера ар питы олөп кäl па хон ики мил,äлмэнтыки, герб ид нөрätл. Мосл елды нэмäсты, хутыса гиральдика ширн па шуши ёх нумäсн тэса йилдуп пос нўх хәншты.

Äктäщум имет па икет ияха путärtтум юпийн лäңхасät, ләдн питы мойпär юкана сорни мойпär ат хәншысы, питы вухсар юкана нуви дов омсätты. Хәнты мир поэтесса ими Мария Волдина ясәät ширн, йистедн мўң мирев

дов шәншән увäs мўва юхätсät. Тәп елды юрн мир эвälт вўды тащät лавälты вэндтыйдсўв. Вантэ, емäң Ас Тый Ики мўң мирев лавälман тайлälдэ. Ширн, лўв хурд герб хуша хәншты мосл.

Ши тумпийн путärtсы, хуты корона хўват нухäs хәнши пунты, вантэ, йис пура вўш эвälт тәм вой сух тынәна тайсы. Щälта лўк вой юкана нуви ху-таң хәншты, вантэ, лўк

хәнши — олум лавälты пос.

Щälта мирхота юхтум хуятät лäңхасät, ләдн герб хуша Югра мўвев олаңан хурамäң ясәң хәншман ат вөс. Шит пätы Югра мўв «Открытый регион» тäхи ёх кäсупсы пўншсät, ләдн мет хурамäң ясәң Югра мўвев олаңан пириты.

**Ирина
САМСОНОВА**

Мўвев-йиңкев хурасät елды вәдты мира хайты мосл

Экспедиция яңхум ёх

Катра хот вулывөйтсät

Мўв-авät па Хәннехө пурмäsät вандтätы тäхийн рөпитты хуятät тәм ванән айкелät хәншты ёх шай яньщты вохәнтыйдсät. Ши мәр лыв лўңан мәнум верлад олаңан путärtсät, хутыса лыв округев луватн яңхсät па муй ай кәртät хуши вөйтсät.

Тәм ол музей ёх Неройка сәңхум па ищи-мәщ немпи кәрт пўңäлн рөпитсät. Щäта лыв ар мосты па әмäщ шўңк вөйтсät. Лыв ясәңлад ширн, кашäң ол шив яңхты әмшä йил. Тәрмев кашäң ол и хурасуп хән вөдлäl, щит пätа турнät, юхät, лыптät ар ширн енумлät. Ши тумпи мўв-авät ищи ар хурасуп, рөпät муй пайды тäхет, вөнтäң, нөрмäң сырсыр мўв.

Экспедиция мәр наука ширн рөпитты хуятät арсыр кев шўкät äкätман

непека хәншлät, муйсär мўв-авät ши тäхийн вөд. Кашäң вөйтум шўк сорäллäl, щälта непека ювәрлäl па атэлта пунтäl. Юхи юхätтäl юпийн музей хотн нух хәншлäl па номерн мäläl.

Лупты мосл, хуты пурмäsät вандтätы тäхийн рөпитты ёх мўв-авät лавälман тайты хуятät пидä ияха пидташман рөпитлät. Шит верды, ләдн мўв-авät ямнух вантты па арталätы.

Ищиты тәм ол дыв катра йисн вөлум вош вулät кәншман яңхсät.

Щиты Горный-2 немпи вош вул хуши мўв хирсät. Кимит хуятät па Сўмätвош районән Няксимволь вош пўңäлн рөпитсät. Лыв катра вош вулät нух лэщätлät, ләдн щитät ад вөтшätы елды вөдты ширевн. Вөлупсы хўватн катра хот вулät пўңäлн хәннехуятät юх павärtät эвätлät, вот, ерт, муй па юхан увн мўв ид нивды. Шит пätа щимäщ тäхет ванкўтды пура-пурайн лэщätты мосл. Лыв щимäщ вер кимит ол лэщätлät. Сыры 2003-мит па 2008-мит олäнән щимäщ экспедицияйт верäнтсät. Иса лўңатты ки, луваттadн няд ол тывл.

Тәм вош вулätн кät шурäs ол юхды тäюм

пурмäsät вөйтсät. Мет вөн амät лыв пätэдä вөс, хән лыв катра йис шөкäң тäхи нух хирсät. Щäта ар пурмäs нух хирсät. Шит пätäрох эвälт верум äняйт, сорни елпупäң сакät эвälт верум турлопсät, вой-хўд ведпäслätы пурмäsät. Ши тумпи ши утät кўтн ар хурамäң венш вантты вух вөйтсы. Лыв вөйтум утлал музея тәслä.

Мўв-авät па Хәннехө пурмäsät вандтätы тäхийн рөпитты хуятät елды па нэмäслät щимäщ тäхетä яңхты, йис вошät, кәртät па арсыр пурмäsät кәншты.

**Мария ВАХ
Хәнты ясәңа
тулмаштäs Надежда
МОЛДАНОВА**

Йис утЉт кЉншты янхсЉт

ВЉйт дор тыдЉщ юхи хЉщум хЉтлЉтн МЉв-авЉт па ХЉннехЉ музей хущЉ вЉйтЉнтупсы вЉс. ТЉтЉ музей хущЉ рЉпитты научной рЉпатнекЉт путЉртсЉт, муйсЉр тЉхета дыв лЉн мЉр янхсЉт па муйсЉр пурмЉсЉт щЉтЉ вЉйтсЉт.

Сыры тЉм музей кЉщЉ **Елена Гомонюк** лупЉс, хуты ванкЉтлы щимЉщ вЉйтЉнтупсы лЉщЉтты питлЉт. Ван-тЉ, госзадание хЉват музейн рЉпитты Ёха арсыр тЉхета янхты мосл. ТЉм ванЉн дыв научной хуятЉд Татьяна Сობольникова грант вух Ёша холумтЉс, щирн ищи йис пурмЉсЉт кЉншты мЉнл.

ТЉм музей «Палеонтология» немпи тЉхи кЉщЉ **Антон Резвый** лупЉс:

– МЉн вухадь мир Усть-Манья кЉрта янхсЉв, щит Манья юхан хонЉнЉн омЉсл. Щи юхан — Северной Сосьва ас пусл. Щи кЉрт Кев пЉнЉлн вЉл. ЩЉтЉ мЉн 350

миллион ол дуват ве-ра катра кевЉт вЉйтсЉв. Катра пурайн тЉм тЉхийн Кев юкана арсыр пЉхрЉт па вЉн щорЉс вЉс. Едлы «Пермской арт» пурайн Кев тывЉс. ЩорЉс хущЉ арсыр вЉйт, турнЉт вЉсЉт, ин тЉп щитЉт кев хущЉ вЉйтлЉв, щит моллюск, щорЉс лилия, медузайт.

МЉн кев сЉнхумн, вЉн сЉнкуп па лупа щЉнк пида рЉпитсЉв, вантЉ, кевЉт шЉкатты мосЉс, лЉлн вантты, муй дыпийн хЉщЉс. И кев дыпийн акула пеңк хур шивалЉсЉв, щи тумпи па кевЉт дыпийн нярвЉйт, мЉвдерЉт, щорЉс мЉв вЉй хурЉт шивалЉсЉв.

И кев дыпийн енум-ты утЉт вЉйтсЉв, мЉта

Л. Спирякова верум хурЉт

Антон Резвый

ут эвЉт хвощ па папоротник юхЉт эвЉт вЉнтЉт тывсЉт. Дыв 20 метра пЉдЉт вЉсЉт.

ЩЉлта мЉн конкреция ут вЉйтсЉв, щит 150 миллион ол юхды тывЉс. Конкреция – вЉн пушах хурасуп, щи утЉт Ас, Лаңад хонЉнЉн вЉйт-ты рЉхл.

Едлы мЉн пилЉва режиссЉр ики Лев Вахитов па лЉв научной рЉпата Ёхдал рЉпитсЉт. Дыв иса видеокамера хЉншсЉт, ешавЉд «Палеонтология Югры» немпи кина етл.

Музейн «Ботаника» немпи тЉхи кЉща не **Надежда Корикова** ай тЉс:

– Усть-Манья кЉрт пЉнЉлн мЉн арсыр енумты утЉт, турнЉт вЉйтсЉв, мЉта утЉт Вурты непекн хЉншман вЉлЉт. Щит орхидея-дремник, гипсофил мельчатой, вероника коло-систая, папоротникЉт, тимьянЉт.

Археолог **Оксана Белогой** щимЉщ ай тЉс:

– ТЉм лЉнЉн лыпЉт енумты тыдЉщн мЉн «Горной-2» немпи тЉхийн йис вош вЉйтсЉв. Щи тЉхи Ёмвош пЉнЉлн «Самаровской чугас» хущЉ вЉл. ТЉм тЉхи

«Реестр культурного наследия» непекЉ хЉншман вЉл. Щи йис вош 1993-мит олн вЉйтсы, тЉп сырышЉк 1956-мит олн археолог не Татьяна ВоробьЉва тЉм тЉхи вЉйтЉс. Катра непекн хЉншман: «Йис вош-вЉн, тЉп авЉт хущЉ вЉл, щирн айлтыева ил нивды».

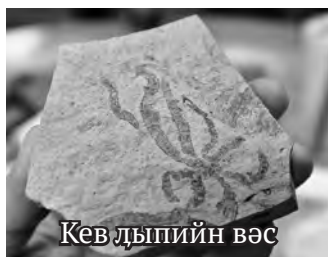
Ин мЉн сот квадратной метра мЉв хирсЉв. Арсыр утЉт кЉншман кЉт щурЉс пурмЉс вЉйтсЉв, щит 4-6 нЉпЉт пура, щит Карымской пура вЉш эвЉт хЉщсЉт. Щи тумпи сухта анЉт шЉкЉт шивалЉсЉв. Карымской пурайн тЉтЉ вЉлум мир карты дылтты хошсЉт. ТЉтЉ кеши, карты вал похЉл вЉйтсЉв. ТЉтЉ рЉпитман мЉн уша версЉв, хуты тЉм вошн вЉй-хЉд ведпЉслЉты па арсыр воньщумутЉт ЉкЉтты Ёх вЉсЉт. ВЉнтЉ, холуп пЉты сухта эвЉт верум кЉрЉс па вЉй сух хурты арсыр утЉт шивалЉсЉв.

ВЉйтум утЉт эвЉт инумса юхЉтсЉв — кЉт щурЉс ол юхды тЉм мЉвн мир вЉс.

Людмила СПИРЯКОВА

Конкреция ут

Кев дыпийн вЉс

Надежда Корикова

Вэнтат давалты ёх вэйтантупсы

Лыпат хойты тыдәщ 13-мит хәтәдн Ёмвошн Экспоцентр немуп тәхийн Югра мұвн вэнтат давалты ёх вэйтантупсы мәнәс. Вэнтат давалты ёх емәңхәтл, вантэ, кашаң ол мәр округевн тәп лыпат хойты тыдәщ 17-мит хәтәдн постәды.

В. ЕНОВ ВЕРУМ ХУРҖАН

А.А. Дунин-Горкавича юкантум сохәд пүншләт

Щит пәта Югра мұвн вэнтат давалты ёх тәм пұш емәңхәтләд едпийн немасыя вэйтантийлсәт па дыв күтәдн сыр-сыр верлад ямсыева ләщәтсәт. Тәм хәтәдн вэйтантиупсыя юхтийдсәт округев правительствә па арсыр районәң кәщайт, вэнтат давалты тәхетн рәпитты хәннехуятәт.

Ияха әктәшум вэнтат давалты ёх едпийн Югра мұвев мұв-авәт па экономика верәт әхтийн рәпитты Департамент кәща хә **Евгений Петрович Платонов** тәмәщ әйкел верәс:

— Тәмхәтл мұң Ёмвошн вэнтат давалты ёх вэйтантиупсы пүншсұв, вантэ, еша вәд мұң мет вулаң емәңхәтләв постәты питлұв. Щурәс хоттед хәннехә округев луваттыин иса Югра мұв вэнтат хуши арсыр тәхетн рәпитләт. Щәдта па Россия хон пеләкн, ияха ки лұңәтты, алпа, яңкем мулдас щурәс щемьяиң хәннехуятәт ищиты вэнтат вантты муй давалты тәхетн

тәм юхи хәшум оләтн сыр-сыр верәт тәса, яма па ищиты вешката ләщәтләт. Мұң вэнтат давалты верәв — вера вән па шеңк давалтәң рәпата. Тәмхәтл ләщәтум вэйтантиупсәвн уша верты питлұв, муй щирн тәм мәнум одн мұң хулыева рәпитсұв. Мосл лупты, хути государствә эвәлт мұңева миюм арсыр поступсәт па планәт мұң араттедн иса текнуптәслұв муй ямсыева ләщәтсәлұв. Ин тәп тәм лыпәт хойты тыдәщ сухәнты кемн арсыр культурно-массовый рәпата верәт

кашаң ай кәртән па вән вошән округев хуши сунуптәты мосл. Нәмәстемн, щимәщ хәшум ай вер па ямсыева верты веритлұв.

Тәм лұңән округев луватн мет давалтәна тўтн нух вушитум арсыр вэнтат ләп хәрәтсұв. Щиты лұң пурайн Сұмәтвош па Нуви сәңхум районәң луватн вера ар вэнт тўтн ёссы. Округев авиалесоохрана хуши рәпитты ёхлұв ар пұшши тәхета яңхсәт па тўтн питум вэнтат ләп хәрәтсәт. Итәх хуятәт дыв эвәлтәда тәм пұш Иркутской область мұва яңхсәт, хута ищиты арсыр вэнтатн тўтн леты тәхет ләп хәрәтты нәтсәт. Кәт хәтл юхлы пелы шеңк ям әйкел мұң хушева юхтәс, мәтты Советской вош авиалесоохрана тәхийн вәлты Андрей Зуев мет вешкат тўт хәрәтты хәя Россия мұв луватн немн тәм ванән немасыя юкантсы.

Щәдта Югра мұв вэнтат давалты ёх «Самаровский Чугас» хот йита машинаитн мәнсәт, хута дыв күтәдн елды йилдуп мирхот ләщәтсәт.

Щи мирхотн дыв едпелдн ищиты мет оләң путәр Е. Платонов тәс:

— Вўтьщәлум лупты нынана, муй щирн тәм юхи хәшум ол мәр мұң округевн арсыр рәпитты тәхет пида араттедн 17 щурәс аренда щирн мәты вэнтәң мұвәт пәта кашашты непекәт закон хұватн хәншсұв. Мосл путәртты, хути тәм йисн ар пеләк вэнт давалты тәхет ищипа мұв илпи тәщ кәншты ёх рәпатаита арсыр унтас тәләт. Тәп щи пурайн нефтяникәт сыстама муй нәхләңа мұң вэнтәң мұвлавн рәпитты щирел Природнадзор Югры тәхи эвәлт арталәдыйт па иса вантдыт.

Тәмхәтл мұң А.А. Дунин-Горкавича, мәта хуят хон пура йисәтн ищиты вэнтат давалты пәта арсыр вән па мосты верәт верәс, немасыя тәта сохәд пүншлұв. Щәта хәншман, муй арат верста Югра па Ямал мұвнәң луватн лұв иса яңхәс па арсыр вэнтюхәт непекә хәншәс. Ищи хурасуп лұвел нәмты сохәд мұң Вўтвошн па Касум вошн нух пүншты питлұв.

А.А. Дунин-Горкавич ясәтн тәм сохәдн хәншман вәл: «Ма шеңк ләңхалум, ләдн Югра мұвн вәлты хәннехуятәт дыв хурамәң па тәщәң вэнтәд елды пелы мет хурамәңа па мет тәщәңа ат верләд». Тәмхәтл мұң Ёмвошев хурамәң вэнтюхәт күтн щи омәсл. Щи тумпийн, Югра мұвев эвәлт вера ар мұв илпи тәщ нух холумтды. Ма щиремн, тәмәщ ям верәт па вешката верум рәпатайт пида мұң елды вэнтат давалты ёх емәңхәтл пориләты питлұв!

Округев эвәлт ияха юхтум вэнтат давалты хәннехуятәт

А.А. Дунин-Горкавича юкантум сохәд пұңәдн

Владимир
ЕНОВ

Сăран мўвн финно-угрät мир VI-мит вән мирхот вәс

Льпät хойты тыдäщи 27-29 хätлätн Сыктыв-кар воша сăран мир вөдты тăхия финно-угрät VI-мит вән мирхота юхтылдсät. Тăм мирхот «Финно-угорские народы России: гражданская идентичность и этнокультурное многообразие» нем тăйс.

Югра мўв эвädт шуши мир оса тăхет хән-нехуятät, внутренней политика департамент рөпитты ёх, округ арсыр рөпитты тăхет ёх вөсät. Мет олдән мойң ёх едпийн ариты-якты хәннехөйт сăран мўв вөдупсы ванлдтсät. Ши юпийн Ассоциация рөпата мәнты пätы арсыр тăхета ёх пирисät. Мирхотн тăм оса тăхи кәща хә Пётр Тултаев нят тald мәр лэщätтум арсыр верät олдән путärtс. Кашән вер иширн ан вөс, вантэ, тыв äктäщум мир Россия мўв луваттыйн дарпиман вөдлät. Ши хätл мир путärtсät, муй ширн кашән мўвн верät лэщätлүйт ям вөдупсы пätы, мätа нўшайт мосд нух вантты па едды тәса тўңматты. Финно-угрät оса тăхийн едды рөпитты пätы Пётр Тултаев хә шив пирисät па ши тумпийн кашән мўв эвädт шив лўведа нётты хуятät луңсät. Мўң тата финно-угрät мир яснät хөдты веритсөв. Рөт ясәнән округ эвädт кät хуятнән непек лўнätсәнән, шит учёной вухаль ими Д.В. Герасимова па рөт ясәнән етты непекнән хуши рөпитты кәща не Р.Г. Решетникова.

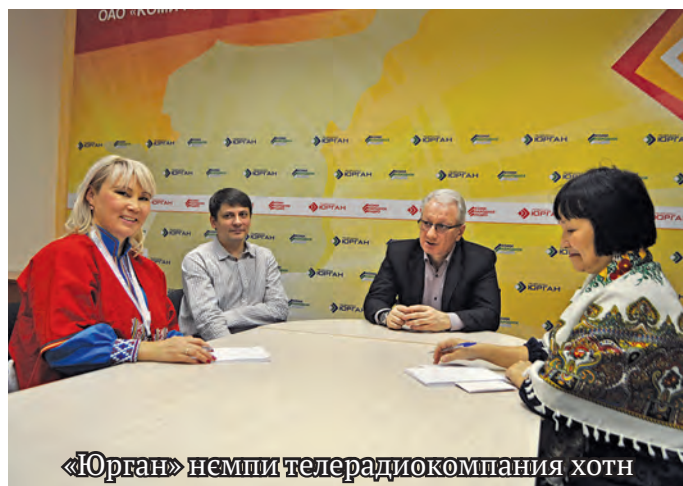

Айкелät хәншты ёх мирхотн

Р.Г. Решетникова миом хурдән

Кимит хätл арсыр тăхетн рөт ясән, мир вөдупсät, мойң ёх ай көртätа, вошätа, вөнт шушета юхätты верät, непек есälтты, радива па телевидение хўват рөт мўв ясәнән етты утät иши нух вантсыйт. Ши тумпийн хөдум еңта пäsан мәнäs. Вантэ, щätа айлат ёх путärtсät, муй ширн ясән дылдä ат хäщуптätы, па дөдн вөнт шушетн ведпäsлätы па вўды лавäлты верätа ай ёх ат вўянтсät. Мўң округев эвädт ши мирхот хәнты айлат хә Виктор Банк тәс, Ямал мўв эвädт — Олег Сюгней. Айлат эвет па пухät йис верät нух дылдуптälät па ши унтасн ши вөдупсы едды ат вөдмитäl. Кимит еңта пäsанән поступсы ширät нух вантсыйт па кашән хәннехөя, оса тăхета па ши тумпийн арсыр мосты рөпатайта тәса лэщätты яма рөпитты законät. Ши поступсät мир такды лэщätты ан пакды.

Етнätн тыв юхтум мир арән-якән хәр

«Юрган» нөмпи телерадиокомпания хотн

вантсät, дыв едпедн «Асыя кыя» ёх сăран арät па якät альсät. Ипўдяң арсыр финно-угрät мўвät эвädт ариты айлат эвет па пухät «Истоки творчества» хәрн рөт ясәнән арисät. Округ эвädт тыв юхтылдсәнән кät хуятнән, шит Вера Кондратьева па Марина Кашперева. Мет әмäщ вөс вантты, муй ширн айлат ёх, ай эвиет па пухиет еңк әхтыйн хätätлясät. Дыв мойң ёха Парма йис путär ширн моньщ ванлдтсät. Юхи хäщум хätл мўв-тед кäсты хәр вөс, шит

«Мисс студенчества Финно-Угрии — 2017». Мўң мўвев эвädт «Мисс творчества» па «Мисс зрительских симпатий» кäсупсыйнәнән Виктория Костылева нух питäs. Ши хätлätн финно-угрät киникайт, арсыр юнтутät па йис пурмäsät дөтты, хурамән хур вўты веритсät. Юхи хäщум хätл рөпитум тăхет ай павätсät, муйсär верät едды мәнты олдтн лэщätты мосд.

Раиса
РЕШЕТНИКОВА

Вухаль мир вудан поэт ики дўнтупсы

Лыпāt хойты тылāшн 21-22-мит хātлнāнн Ёмвошн Югорской государственной университетн олāнмит «Шесталовские чтения» немпи мўвтел мир научно-практической дўнтупсы мāнāс. Тыв Москва, Санкт-Петербург, Ижевск, Чебоксары, Мурманск, Ёмвош, Сургут, Лянтор, Урай вошāt, Ным Нярёх па па хон пелāк мўвāt, щит Венгрия, Эстония, Финляндия па Франция эвāлт 70-кем учёной мир юхтылāс.

Тām вән мирхот мет вудан вухаль поэт, писателят Союз член, округев тынāн хāннехэ Юван Шесталов шēнāt 80 ол сема питум хātл вўш эвāлт постāты хātлāt пāты лэщātсы. Щиты тām ол вўш эвāлт кашāн ол «Шесталовские чтения» немуп дўнтупсыя финно-угорской учёной мир āктāщты питлāt.

Вән мирхот немасыя Югорской государственной университетн версы, вантэ, тām тāхийн Юван Шесталов юхи хāшум рēпата тāхел

вэс. Хўв пāнта шэшмал юпийн тāта вухаль мир писатель кабинет-музей пўншысы. Щāлта 2014-мит одн васы мāнты тылāшн «Торум Маа» йис пурмāсāt āкātты тāхийн Юван Шесталов шēнāt хот йит музей лэщātсы. Тыв шуши мирлўв ванкўтды сырсыр вейтантупсэта, дўнтупсэта па āл щирн путремāты āктāшийлāt. Айлат хāнтэт па вухалят дўнātты арāt хāншты питсāt, щит пāты шуши мир литература верелды мāнл.

«Шесталовские чтения» немпи олāнмит дўнтупсыя округев кēща ими **Наталья Комарова** ищи юхтылāс. Мойн мир ещалт дўв щиты лупāс: «Тām одн мўн вудан вухаль мир поэт па писатель ики Юван Николаевич Шесталов шēнāt 80 ол сема питум хātл вўш эвāлт постāлўв. Вейт дор тылāшн 9-мит хātлн иса мўвātн мўвтел шуши мирāt емāнхātл постāты пурайн «Торум Маа» тāхийн увāс мирлўв пида вейтантыйлсўв. Щāта тām дўнтупсы олāнн ищи путāртсўв па нēmāссўв, муй щирн тām вейтантупсы лэщātты, лēдн аршāк учёной ёх мўн хущева юхātты ат веритсāt. «Шесталовские чтения» дўнтупсы «Юван — таинственный космос» немпи оса вер хўват округев грант вух унтасн лэщātлўв. Юван Шесталов вәлупсэл хўват так нумāсн вэс, так ясаң тāйс. Шуши мир

литература верāt дерамтты пāты ар ёр пунāс. Тām ванāн «Литературное наследие Югры» немпи йилуп киника етāс. Щāта 44 хāнты па 30 вухаль ёхлўв хāншум путрāt па дўнātты арāt хāншман вәлāt. Нēmāслум, дылāна вэс ки, тām киникая шеңк амтāс».

Ши юпийн округев губернатор айкел тэс, хути юхи хāшум олātн Юван Шесталов дўвела хāншум дўнātты арāt па путрāt мойлāс. Щит пāты кēща неңев ванкўтды щитāt дўнātл. Дўнтупсийн Н. Комарова вухаль мир хāншум «5 век 21 век» немуп дўнātты арл дўнтāс.

Вудан вўща яснāt юпийн арсыр тāхет эвāлт юхтум учёной ёх непека́т дўнātты питсāt. Ши кўтн па хон пелāк мўвāt эвāлт мойна юхтум ёх ищи хāншум утлад ванлтāсāt. Щит Венгрия мўвн Будапешт вошн Лоранд Этвеш немпи университетн рēпитты ими Марта Чепреги, Сегедской университета финно-угроведения кафедра кēща Каталин Шипēц, Эстония мўв Нарва вош Тартуской университет эвāлт Нарвской колледжāн айлат ёх вәндтāты хē Тот Силард, Париж мўв Франция вош «Национальный институт восточных языков и цивилизаций» немпи тāхи доцент ики Доминик Самсон Норман де Шамбук, Финляндия мўв Хельсинской университетн магистр не Мария Лаунонен па па емāш ёх.

Марта Чепреги «Юван Шесталов па Венгрия» немуп вер олāнн айкел тэс. Дўв яснāл щирн,

Емāш, путрāt хēлāнтлāt

Дўнтупсыя юхтум мир

вухаль мир поэт ики Юван Шесталов нем Венгрия мўвн яма вэды па мосман тайды. Венгрия мўвн вэдты учёной хэйт па неңат лўв вэлупсэд па литература верлад вантман тайсат, ванкўтды вэйтантийдсат, ияха лўнтупсэт па па верат лэщатсат. Мадьяр па вухаль ясанңан – щит и рэт ясанңан. 150 мултас ол Венгрия мўвн мир вухаль культура па ясан вэлдэт. Ар эр там вера Юван Шесталов пунас. Щит паты мадьяр па вухаль мирңан культурайңан мет яма вэты питсы.

Елды рўтыщаты мэрн ма итэх мойңа юхтум хуятат пида путремасум. Эмаш, хути Финляндия мўв эвэлт юхтум не **Мария Лаунонен** Югра мўвн сэрханл хантэт хоттел ён сема питас. Рэтлад йистедн вўлэт давалдман вэсат, щит паты лўведа эмаш, муй щирн интам Сэрханл па па мўватн вўлэт давалдлыт. Щи верн Мария Лаунонен сўс мэр Сэрханл па Нижневартонской районан, Аган, Пим, Тром-Аган юханат пўңалн вэлты вэнт кэртат хўват яңхас, дэлн уша верты, муй щирн щата вўды давалдты вер манл. Мария Лаунонен яснат щирн, вантум вэнт кэртатн арсыр щирн вўлэт давалдлыт. Тэх тахийн вўлэт яма тайлыт, алмэнтыхи, иса пурайн давалдсат. Итэх вэнт кэртан вет ол юхлы войт худыева йира вўсыт, вантэ, вэнттўтн лесы, вўлэт давалдты щир антэм. Итэх тахийн айдат увас ёх вўлэт давалдты ланңхалат, там ванан ай кем вўды лэтсат па айдтыева щитат енмалты питлат.

Елды М. Лаунонен вўлэт давалдты ёх нўшайт оланан путартас: «Арсыр даварт суртат тумпийн ма уша версем, хути юкан

вўды давалдты ханнехэ трудовой кинишка ан тайл, щирн рэпата нем ан ханшман. Муй паты, щит ищимаш рэпата. Елды муй щирн пенсияя манл? Щалта мўв илпи питы вуй вўты ёх вўлэт давалдты детут юкана мис детут лэглэт па вўдең хантэта малат. Щиты ан рэхл, войт кашаңа йилат».

Эстония эвалт юхтум хэ **Тот Силард** айкел тэс, хути лўв ям арат ол мэр Юван Шесталов ханшум киникайт, журналат, не-пекат, путрат, лўнатты арат, матайт па хон пелак мўватн етсат, ияха акатл. Щи тумпийн вухаль мир поэт ики пида лэщатум вэйтантиупсэт, лўнтупсэт оланан айкелат акатл па и тахия лэщатл. Тот Силард яснат щирн, Эстония мўвн хэлум киника есалды. Щит вэн па хураман киника навремат паты лўнатты арат пида. Щалта советской лаш пурайн «Когда качало меня солнце» немуп киника па 2010-мит олн эстонской писатель Арва Валтон Юван Шесталов ханшум лўнатты арат, путрат рэт яснала тулмащтас.

Елды вухаль мир поэт ики оланан Тот Силард щиты лупас: «Юван Шесталов нем Эстония, Венгрия мўвн анан яма вэды. Щалта лўв киникайт Литва, Финляндия, Латвия па па тахийн мўватн есалды. Ма щиремн, лўв мет вулаң вухаль мир поэт па писатель ики. Интам ма Юван Николаевич ханшум путрат, лўнатты арат ияха акатлум. Вантэ, сыры олатн па хон пелак финно-угорской мўватн лўв ханшум путардал арсыр сборникатн, киникайт па етдийлсат. Щит ищи вэн рэпата, тэса вэты мосл, мата тахийн мосты путар вэйтты. Щалта ма ланңхалум лупты, хути Ю.Н. Шесталов арсыр

Округ кэща неңев Н.В. Комарова вўща верл

Мойңа юхтум мир

М.Т. Двинянинова па С.А. Попова

мирхотатн, вэйтантиупсэтн мир ещалт щикем нумсаңа па така путартас, хути интам щитат атэл-та ищи акатты мосл. Мўн хуцева лўв ищи ар пўш мир пида вэитантилас, щи вэйтантиупсэт тамхатл вэнтны нэмлўв, щикем эмша па яма вэс. Интам мирхота актассўв, щит ищи ям. Ма тата Вадим Орлов пида вэтаңа йисум, нэмаслум, елды и нумасн, и ёрн рэпитты питлўв.

Васы манты тылащн Эстония хуца ищимаш литературной лўнтупсы лэщатлўв, В. Орлов па С. Динисламова мойңа юхатланан».

Научной лўнтупсы тумпийн мойңа юхтум мир ещалт Сэрханл район Пим хантэт эвалт вэлты йилуп щирн йис арат ариты айдат не Вера Кондратьева арийс па якас.

Ирина САМСОНОВА

Детутан-пурмасан ванлтупсы

Тюменской область депутатат Дума хот кэща С.Е. Корепанов па Ямал округ кэщайт еманхатл пида ханнехуятата-ям-вўща-яснат-луплат

Тэса-верантты ханты хэ Г.Н. Салтыков Карвош-кэрт эвэлт

Тата мосванан лыпат хойты тылащ кимит хатадн Мужи вошн Лорвош районан Ямал мўв луватн вэлты хантэт, саранат па рўщат кўтн V-мит пўш арсыр детутан-пурмасан ванлтупсы манас. Ертан хатл пелы ан вантман вера ар ханнехэ ши хатадн Мужи вош кўтуп харыя иса алан вўш эвэлт юхатсат, тынесты тахет ямсыева лэщатсат па сыр-сыр увас мўв хуши енмум детутат, Ай муй Вэн Ас хуши ведпаслудм ханты хўлат па дыв ёшналдн хурамана верум пурмасан муй сыр-сыр ханты мир дэматсухан ванлтупсэт пўншсат.

Мосд лупты, хути тамаш детутан-пурмасан тынесты еманхатлат сырыя нуви хон ики вэлум пурайн па вэсат. Иса 1825-мит ол вўш эвэлт там ханты мўва тащан рўщат Асэв ямсыева потты вер юпийн дован эхлатн Сўматвош, Сэрханл па Тэпал вош эвэлт юхтыйлсат па шушия вэлты ёх пида араattelн катлем тылащ мэр тынесты-лэтасты харат версат. Тата дыв

мўн ханты хуятлўв эвэлт сух па сух хўд лытуп, вўнш, мухсан, шухар, пишьян па сурэх хўлат иса кашан пўш ямкем ар ёша паватсат. Щалта вўды тащат тайты ханнехуятат дывела иши потум вўды нюхи тынысат па ведпаслаты ёх эвэлт сыр-сыр вэнтвой нюхи па вой сухат тащан рўщат лэтсат. Кат тылащ мэр суханты кемн, тынесты-лэтасты харат тата лал тахарты юпийн, елды

шимаш хураман детутан-пурмасан ванлтупсы тахет Сўматвошн муй Пуднават вошнанн ишиты йилпа лэщатсыйт. Ёхат Советской дащ юхтум пурайн кашан шимаш вер увас мўвев луватн иса антэм вэс. Ши вўш эвэлт соткем ол, алпа, манас. Ин шимаш ванлтупсэт па тынесты харат Мужи вошн Лорвош районан кашан ол верты питсыйт. Ал ханнехуятата тыв янхты па лўв рэпатаялн верум детутат па пурмасат тыныты ал эманш. Щит пата там кўтн V-мит пўш арсыр детутан-пурмасан, дэматсухан ванлтупсы Мужи вошн Лорвош районан Ямал мўвевн вера хурамана па эмша манты питас.

Детутан-пурмасан ванлтупсы Мужи вош кўтуп харыя там ол сўсн Россия па Ямал мўв арсыр ай кэртат па вэн вошат эвэлт

ханнехуятат тынесты-лэтасты юхтыйлсат, щиты дыв кўтэлн вэсат: муниципальное сельхозпредприятие «Мужевское», щалта Мужевской потребительской общества, Ямальской район эвэлт вэлты муниципальной предприятия «Ямальские олени», иса крестьянско-фермерской хозяйства щирн яма лэщатум община «Питдор ёх», Йилуп (Горки) вош кўтуп специальной (коррекционной) ашкола-интернат, В.М. Рыбарчук па А.М.Шелементьев крестьянско-фермерскойтахенан,Питдор вошкўтупайшкола,Овкэрт кўтуп ашкола-интернат, ООО «Юган» немуптахи, лўв щиралн тынесты хан-нехуятан: А.А. Гаврюшенко Краснодар вош эвэлт па С.Г. Попов Мужи вошев эвэлт, «Берегиня» немуп ненат верантты муй па ёнтас-ты тахи, Лорвош район Совет ветеранов тахи, районан пэчта хот, щалта ямкем ар лыв щирелн рэпитты па арсыр верат лэщатты ханнехуятат Асов, Лэпхэры, Лорвош, Овкэрт, Ямкэрт, Мужи муй Йилуп вошат па

М.П. Тогащев – Асов вошан хэ иимед пида тынесты тахи версанан

ВЕТМИТ ПҮШ МӐНӐС

Пуднавӑт, Воркута, Оренбург вошӑт эвӑлт. Мосл дупты, хуты тӑм тынесты-дӑтӑсты хӑрн Мужи вош кӑтупн ар пелӑк иса хӑнты ӗхлӑв ар ширн сопӑслум хӑ-дӑт, хӑл вуй, вӑлы нюхи, сыр-сыр воньшумутӑт па дыв ӗшлӑдн ӗнтум вейт па дӑмӑтсухӑт, тӑса па хурамӑна ӗшн верум пурмӑсӑт яма ел тынысӑт. Щӑлта ям-кем ар крестьянско-фермерской хозяйства хущи мӑв хӑрын ӗн-мӑлтум кӑртӑпкӑйт па арсыр летутӑт хӑнне-хуятӑт тыв тӑсӑт. Вӑн вошӑт эвӑлт юхтум моин ӗх, ӑмӑшдуман хӑнты икет тӑса верум сотпӑн кешет ӗшн катӑлсӑт палывтындал олӑнӑн верӑнтты па тынесты хӑйнӑн эвӑлт иньшӑсӑт.

V-мит пӑш арсыр летутӑн-пурмӑсӑн ванд-тупсы па арсыр тынесты хӑрӑт пӑншты елпийн тӑм ӑмӑхӑтӑдн ияха ӑктӑшум хӑннехуятӑт елпийн ям вӑща ясӑн Тюменской область Дума хот депутатӑт кӑща хӑ **С. Корепанов** тӑс. Лӑв путӑртӑс: «*Мӑнема тӑмӑш ӑмӑхӑтӑдн пелы вантты ӑд ӑмӑш. Вантӑ, иса вӑлупсем хӑватн кашӑн пӑш депутат шира Дорвош па Ямальской районӑн хущи вӑлты ӗхн йилпа пириды-юм. Щит пӑта веритты кемн иса тӑм мӑв хӑннехуятӑта нӑтдум. Шеңк дӑнхалум, дӑдн Дорвош район хущи иса кашӑн пурайн тӑмӑш вандтупсӑт па тынесты хӑрӑт мет ташӑна па хурамӑна елды йисӑт. Хуятӑт дыв ширелдн ведпӑслум хӑдӑт, ӗн-мӑлтум летутдӑл па ӗшн верум пурмӑсдӑл ямсыева дӑдн ел ат тынысӑт!*»

Лӑв ясӑндад юпийн Тюменской область Дума хот депутатӑт эвӑлт кашӑн ол мӑр тӑмӑш ӑмӑхӑтдӑтн вешката па шеңк сӑмӑна тынесты хӑннехуятӑт тынӑн мойлупсӑтн катлуптӑсыйт па дыв рӑпатайдал пӑта ишӑкты непекӑтн мӑсыйт. Щиты мет олӑн мойлупсы йисӑна-нӑптӑна ювум хӑнты хӑя Асов вош эвӑлт М.П. Тогачева мойдӑсы. Кимит мойлупсы крестьянско-фермерской тӑхи хущи рӑпитты кӑщӑя В.В. Рыбарчука Дорвош эвӑлт юкантсы. Хӑлмит ут Щӑня юхан хӑя Е.К. Куртямова катлуптӑсы. Щӑлта Ямал мӑв Губернатор дӑнкӑр хӑ **Д. Артюхов** вӑща ясӑн ӑмӑхӑтдӑ юхтум хуя-тӑта верӑс. Лӑв юпелдн Ямал Законодательной мирхот кӑща **С. Ямкин** лупӑс, муй ширн тӑмхӑтд лӑвела ӑмӑш вӑс вантты, муйсӑр летутӑт па пурмӑсӑт тӑм вандтупсыя хуятӑтн тӑсыйт.

Дорвош район хущи Ямал мӑв Губернатор верӑт арталӑты кӑща **О. Попов** ишиты ям вӑща ясӑн ӑмӑхӑтдӑ ӑктӑшум ӗха-неңа лупӑс.

Дорвош район Почётной житель хӑев **В. Елескин** рӑт мӑвӑн хуятӑта ӑмӑтмӑн путӑртӑс, хуты тӑмӑш летутӑн-пурмӑсӑн вандтупсӑт мӑн хушева яма мӑндӑт па шуши ӗхлӑва арсыр унтас тӑдӑт.

Вӑн кӑщӑйт юпийн Дорвош район кӑща хӑ **А. Головин** тӑм V-мит пӑш Мужи вошн дӑшӑтум летутӑн-пурмӑсӑн вандтупсы пӑншӑс. Лӑв па вӑн пӑмӑшпа тӑм тынесты хӑра юхтум хӑннехуятӑта лупӑс, хуты тӑп дыв унтасдӑн кашӑн

ӑмӑхӑтдӑ юхтум моин хуятӑт

Мужи вошӑн ӑвет-дӑтӑсты-тынесты хӑр ӑмӑхӑтдӑ ӑктӑшум ӗх елпийн ӑкдӑт

ол мӑр тӑмӑш ӑмӑхӑтдӑт хурамӑна йилдӑт.

Щӑлта вандтупсыя ӑктӑшум мир тынесты муй дӑтӑсты вӑянсӑт. Ма па ши кӑтӑтн вантсум, муй ширн Россия мӑв вошӑт эвӑлт тӑм ӑмӑхӑтдӑ юхтум ӑкты-ариты хотӑт арисӑт. Лыв кӑтӑдн «Лейся песня» немуп тӑхи ариты хот верӑс. Щӑлта «Урал мӑв таксӑр ӗх» арсыр мир елпийн вандтӑсӑт, муй ширн карты лӑнӑкӑт мӑнхӑл шира менытты веритдӑт, хуты ар кирмӑш кӑтна халытты рӑхл. Мосл лупты, хуты тӑм хӑтӑдн кашӑн хӑннехӑ вошӑн хӑры кӑтупн дӑшӑтум вӑн пӑсан хущи еплӑн летутӑт дety муй шай ӑншты веритӑс.

Етна пелка летутӑн-пурмӑсӑн вандтупсы Мужи вошн Дорвош районӑн етшуптӑсы па

ӑмӑхӑтӑдн яма рӑпитум хуятӑт па мойдӑсыйт. Мет олӑнӑн тынӑн мойлупсӑтн мӑсыйт: М.П. Тогачев, М.М. Серасхова, Е.А. Шульгина, Т.П. Милыхова — щит Асов вошӑн хуятӑт. Щӑлта ишиты мойдӑсыйт: З.И. Сандрина, О.Е. Заваруева, З.Г. Конева, Э.И. Сметанина, Н.С. Кубко, Л.А. Балина, В.К. Пырысев, А.Н. Степаненко, О.Ю. Сязи, О.П. Максарева, Г.В. Максарева.

Ӕхӑтшӑк ишӑкты непекӑтн па тынӑн мойлупсӑтн катлуптӑсыйт: Г.Н. Салтыков, Л.А. Рохтымова, Е.Г. Садкова, З.В. Шиянова, И.К. Питласова, В.М. Питласов, И.П. Сорокина па па тӑм вандтупсыйн вешката па тӑнширӑна рӑпитум хӑннехуятӑт.

Владимир ЕНОВ

Ханты верāt әхтыйн рәпитл

Тамара Романовна Пятникова Ас-угорской институт Нуви сәңхум вош филиалн кәщә неңа рәпитл.

Лұв 1961-мит од вән кер тыдәщ 4-мит хәт-дән Сұмәтвош районнән Тұкъякәң кәртән сема питәс. Поднавāt ашколайн вәндтыдәс. 1993-мит одн, хән Ева Адамовна Шмидт Нуви сәңхум вошн фольклорный архив верәс, лұв шив рәпитты вохсы. Ши мәр сыр-сыр йилдуп верāt уша павтәс. Ханты кәртәта яңхты па ханты путрāt, моньщāt, арāt әкәтты питәс. Лұв щәта вәндтәсы, муй ширн әктум йис путрāt, моньщāt, арāt туңширәңа непека хәншты па рұщ ясәңа ләщātты мосл.

Т.Р. Пятникова

1998-мит одн А.И. Герцен немпи государственной педагогической университет етшуптәс, шуши мир культура әхтыйн рәпитты питәс.

2006-мит одн Ева Шмидт пида ияха ләщātум «Арәң моньщāt (моньщ арāt)» фольк-

лорной сборник есәдсәңән. Рәпитты мәрәлн лұв арсыр емәңхәтлāt, йис верāt, «Тыдәщ поры», «Вурәңа хәтл», нявремāt сема питум емәңхәтлāt оләңән хәншәс. Тамара Романовна әктум непекал «Тра-

диционные обряды усть-казымского Приобья» етум киника ияха версәлэ. Лұв 30-кем арсыр научной киника ләщātәс.

Т. Р. Пятникова «Ханты ясәң» непека 2001-мит одн хәншты питәс. Лұв хәнты моньщāt, арāt па хәннехуятāt эвәлт хәншум путрāt газетая китәс. Ши хәншум утдәл эвәлт мир арсыр хәнты емәңхәтлāt, йис верāt оләңән уша верлāt. Лыв ияха рәпитты неңдәл пида хәнты мирев пәта вән па мосты вер ләщātлāt. Хәнты ши әктум па хәншум непекал эвәлт елды вәдты хәннехуятāt шуши мирев вәлупсы, культура верāt, моньщāt, арāt оләңән лұңәтты питлāt.

Надежда ВАХ

Сұмәтвош район мұвев-йиңкев оләңән хәншәл

1990-мит од вұш эвәлт «Хәнты ясәң» газетая **Наталья Евгеньевна Краснопеева (Морозова)** айкелāt хәншты питәс. Лұв путәрләл хұват Сұмәтвош район Тәк, Пәкәр, Сәй нюд кәртāt па юханāt оләңән уша верты рәхл.

Наталья Евгеньевна 1963-мит одн Ас хәтдн тыдәщ 20-мит хәтдн Сұмәтвош район Пәкәр кәртән сема питәс. Нивәд класс хәнты эвие

Тәкәң ашколайн етшуптәсдә. 1985-мит одн айдәт Наталья Емвош педучилищәя вәндтәйды юхтәс, еша вәс ай нявремāt вәндтәты

неңа па хәнты ясәңа вәндтәты хуята йис. Вантә, айтедн рәт ясәңәл яма тәйл.

1980-мит од вұш эвәлт Наталья Евгеньевна Емвошн вәдты питәс. 1998-митн лұв Санкт-Петербург А.И. Герцен немпи университет етшуптәс па культуролога йис.

Ветхушьяң од мәр хәнты неңие Ас-угорской институтн научной рәпатнека вәс. Щәта лұв «Сұмәтвош хәнтәт: йис мұвев-йиңкев» немпи непека хәншәс. Ши тумпийн вулаң уәной хә В. Штейниц әктум путрāt «Остяцкая народная поэзия и рассказы их двух диалектов: тексты» — 1 том; «Остяцкая народная поэзия и рассказы их двух диалектов:

комментарии к текстам первого тома» — 2 том; «Остяцкая народная поэзия: тексты и наследие» — 3 том непека пұнәс.

2006-мит од вұш эвәлт Наталья Краснопеева «Торум Маа» йис пурмәсәт әкәтты па шавиты хотн рәпитты питәс. Интәм лұв научно-исследовательской па методической тәхийн кәщәя вәл.

Н.Е. Краснопеева арсыр лұнтупсәтн, вәйтәнтупсәтн мира хәншум путәрләл лұңәтл па верум хурāt Сұмәтвош мұв оләңән вәндтәл.

Тәм хәнты имие хәс мұлдас нумсәң путрāt арсыр научной киникайта па па непека-та хәншәс.

Ирина САМСОНОВА

Н.Е. Краснопеева хәнты ими путрәл хәншәл

Саранпауль кэрт олаңан

Төндүп тылаң ма рәпата ширн Сүмәтвош район Саранпауль кэрта яңх-сум. Тәм кэрт 1842-мит ол вўш эвәлт айдтыева омәсты питсы. Йис непекәт ширн ши пурайн тыв, Лямин юхан хонәңа, сәранәт вәдты-холты юхәтты питсәт. 1903-митн кәртые 300-кем арат хуята енмәс.

Интәм Саранпауль па шив луңум мет ай кәртәтн, щит Хурумпауль, Шекурья, Ясунт, Дэв, Ломбовож, Сартынья, Кимкьясуй па Верхне-Нильдино, 4438 хуят вәд. 1714 — вухалят, 421 — юрнәт, 85 — хәнтәт па па мирәт. Шив юхәтмемн ма Саранпауль кэрт кәщә дәнқәр хә А.А. Рокин пида вәйтантийдсум па дыв кәртәң вәдупсәл олаңан уша версум.

— **Аркадий Андреевич, муйсәр рәпитты тәхет нын хуцана вәдләт?**

— Мўң хуцева Саранпауль кэрт вўдәт давәдты тәхи, «Дэв» немуп хотәт омәсты тәхи, кәщә тәта Н. Полуянов вәд. Ши тумпийн тәд пурайн тәм тәхи әх карты әхәдн яңхты әш верләт. Щәдта Дэв кәртәң «Рахтынья» немпи шуши мир община вәд. Ма ширемн, тәм тәхи мет яма рәпитәд. А.Голошубин рәпатнекәт пида хотәт омәсләт па хўд вәдпәс-луман яңхләт.

— **Ширн нын кәртәңнән вәдты хәннехуятәт иса рәпата тәйләт?**

— Мўң кәртәвн рәпата кәншты тәхетн хәтъяң мулдас хуят хәншәньщман вәд. Ветсоткем хәннехә ән хәншәньщман рәпатайды яңхләт. Дәнхасәт ки — имухты рәпата вәйтсәт. Итәх хуятәт лўңан хўд вәдләт, кәртәң вош хуләт сыстамтләт, әня лыптәт, юхәт омәсләт. Тәдн доньщ йира тәхләт, нявремәт пәты реп па еңк хәр верләт. Нәмәсдум, хәннехә рәпитты дәнхад ки,

А.А. Рокин

И. Самсонова верум хур

дўв рәпата иса вәйтәд. Дэв кәртәң ши вер тәса мәнл. А. Голошубин рәпатайды кәртәң әх шив вўд. Дыв ияха вой-хўд вәдпәсдәләт па вәдты-холты хотәт омәсләт.

— **«Рахтынья» тумпи па ичимәщ тәхет нын хуцана вәдләт?**

— «Турупья» община вәд па айн-айн рәпитл. Кәщә тәта И. Качанов вәд. Дыв вой-хўд вәдпәсдәләт па тынәң вой сух кәртәң мир эвәлт ләтләт па елды тыныләт. Щәдта М. Гындыбин «Кимкьясуй» община ләщәтәс, тәп дыв рәпатайды шәңк ән кәд. Т. Ванюта «Межи» хотәд әх община пўншәс. Айдтыева ищи рәпитләт. «Рахтынья» олаңан ма нәңена путәртсум, ма ширемн, щит мет ям тәхи. Дэв кәртәң нявремәт па вәна пелка ювум әх хўд няшләт па тәм тәхия мәдләт.

— **Муй ширн нын хуцана хотәт омәсты вер мәнл?**

— Хотәт омәсты вер мўң хуцева яма мәнл. Ма ширемн, мет ям, «Дэв» немуп хотәт омәсты

тәхи кәщә А. Голошубин кәртәң хуятәт рәпата вўд. Вантә, дыв кәртәт пәты хотәт омәсләт па тылаң вух әша вўләт. Тәм тәхи әх Сартынья, Ломбовож па Кимкьясуй кәртәтн рәпитләт. Кәртәң мир ар нартупәң хотн вәдты ән кашашләт, ванкўтды юкан хотн вәдты дәнхаләт. Ширн хотәт омәсты вер мўң хуцева яма мәнл.

— **Нын кәртәңнән вәдты пушхиета нявремәт давәдты хотн тәхет тәрумлайт?**

— Ән тәрумлайт. Мўң кәртәвн ям арат пушәх сема питәс — дыв пәтәда йилуп хот омәсты ән әлемәсўв. Шекурья кәртәң йилуп әшколаясли хот пўншсы, тәд пурайн тәд әш хўват Саранпаульской пушхәт шив тәтәдьясыт.

— **Хутыса яңхты верәт нын хуцана вәдләт?**

— Хәннехә яңхты верәт олаңан мәнәма давәрт путәртты. Лўң пурайн и лапәт кәт пўш тўхләң хоп юхтыйд. Тәд пурайн тәп тәд әш вәд. Сўс-тәдн па товийн шәңк давәрт. Тўхләң хопа билет непек дәтты

шир иса әнтәм. Интәм ши вер еша тўңмәтсўв, сыры билет дәтты щира хәншәньщдўв. Щит пәты Саранпауль мўва, мо-сән, арсыр мирәт мойна юхәтты вутыщийдләт, шив юхтуптыйдты давәрт. Итәх хуятәт шәңк дәнхаләт мўң хурәмәң Приполярной Кев мўвев вантты, дыв юхәтләт, кўш давәрт.

— **Этнотуризм верәт ләщәтләт?**

— Айдтыева. 2011-мит ол вўш эвәлт «Рутыл» немпи туристической тәхи рәпитты питәс. Кәщә тәта Л. Филоненко вәд. Дыв «Неройка» Кева мойң мир тәтәдьяләт. Дыв грант нәтупсы вух әша павтыйдсәт. Мушчатум вух унтасн вән әхәд па спутниковой кәртты кәд дәтсәт. Ширн дыв мойң мир карты әхәдн тәтәдьяләт. Ши тумпийн нәмәсләт мойң мир пәты йилуп рўтыщәты хотәт верты, сыры омсум утәт яма йилпатты мосл. Щәдта айдат сәран не Е. Рокина рәтләд пида айкемн этнотуризм ләщәтәд. Дыв ищи Кева мойң мир тәтәдьяләт. Сырышәк Саранпауль кәртәң туризм вер Армения мўв эвәлт юхтум У. Маркосян яма тәс. Лўв 35 мулдас ол увәс мўвевн вәд. Ям хәннехә, тәп интуризм вер ләп тәхрәс.

— **Нын хуцана муйсәр нўшайт вәдләт?**

— Мўңева мет сырыя полицейской хә мосл. Мўң ай кәртлўвн арсыр атум верәт тывләт, участковой хә тәкды давәрт вәдты. Ма Сүмәтвош кәщә ши олаңан хәншсум, дыв юхды путәртсәт, хуты тәм ванән йилуп рәпатнек китды.

Ирина
ПОСЛОВСКАЯ

Ханты арӑт аремӑтӑл

В.Е. Швецова па Л.А. Алфёрова

Ӑңкел-ӑщел вӑлум хот

Шеңк лутӑн, хӑн хӑннехӑ ушӑн юхӑтла, сӑмӑлн хӑв нумсуп йис вӑлупсыя лӑрашты талла. Тӑм ванӑн Валентина Швецова (Ерныхова) асӑвем пида вӑйтантийдсум – сӑмем хошмӑс, нумсем кӑрща йис лӑв сувӑн ариела хӑлӑнтман.

Валентина ван хӑтлуп тылӑшн 22-митн 1958-мит одн Амӑя кӑртӑн сема питӑс. Ӑңкел Пелагея Егоровна Ерныхова (Тарлина) Няrsa кӑрт эвӑлт, ащел — Елисей Михайлович — Вараң сӑнхум кӑртӑн хӑ. Лын тӑйсӑнӑн нивл няврӑм. Ӑңкел тӑлн вухсарӑт лапӑтман Касумн рӑпитӑс. Лӑнӑтн хӑл ведпӑслӑты Аса яңхсӑт — Молодежный, Лебединский нӑптӑл-ты панӑна. Асӑвем ши верӑт яма нӑмӑлӑ: «Ма хӑлум од эвӑлт Аса тӑтыясыюм. Кашӑн лӑн хулыева хоттел ӑх амплӑв, кӑтилӑв пида ши касӑлӑв. Яң бударка яха кӑртӑшман «Касум» немпи катерн ши тӑлыюв. Мӑнты пӑнтӑв

Ваньщавӑт кӑрт мухты вӑл, щӑта рӑтлӑв пида вӑйтантийдлӑв. Павел Иванович, Герасим Никитич, Василий Иванович Молдановӑт шеңк сӑмӑнӑт мӑн пелӑва вӑсӑт.

Нӑптӑлты пандӑвн сохӑл хотӑтн вӑсӑв, вӑн йиңк пурайн ши хотлӑв нӑпӑтсайт, палаткайт йирты питсӑв. Нянь верты кӑр мӑв эвӑлт ляксӑв, имухты лапӑт-нивл нянь омӑслӑв.

Хӑшап лыпийн Рая Тарлина па Таня лӑйӑнӑдам пида тыянтман омӑслӑв. Ма апӑл-неңема мил тыйсум, ши мурта сӑмем лӑңхал тыянтты, сухум похлӑм, ернаs щӑпа пундем, шӑшилуман тыйлум.

Ши пурайн хӑл ар вӑс, нӑптӑлсӑв 70-метруп няд провязӑн. Хоплӑв «Ветерок-8», «Ветерок-12» моторӑт тӑйсӑт. Ипӑш нопӑтты мӑр 50-кем мухсӑн хойс, сӑх иши ар вӑс. Хӑл вӑты пӑта Сӑмӑтвош рыбокомбинат эвӑлт плашкоут омсӑс. Сӑсн, хӑн вӑндтыйлты пурая йил, няврӑмӑт тухлӑн хопн Касума тӑлыйт».

Валяев Касум ӑшкола етшуптумал юпийн лӑйӑндал пида Тӑпӑл воша ӑнтӑсты неңа вӑндтыйлты мӑнӑс. Щӑта и имийн шивалӑсайт, лупӑл: «Тӑм ма эвиелама». Мӑнты вӑндтыйлты Вязники немпи воша Владимирской область вохсӑлӑ. Шив Тюменской область эвӑлт 21 эви лӑв вухлалн тӑслӑ. Валя ткацкой фабрикайн и од мӑр приборщица вӑндтылӑс. Пӑршин сух эсӑлсӑт. Ши нуви хутӑиет мӑдӑнӑтн вӑ-

шийлты вошийн Валя кӑт од вӑс па 1979-мит одн семл пӑншум мӑвӑла мӑнӑс. Лӑйӑнӑл ин вӑнты Вязники вошн вӑл, пилаңа-няврӑмӑна йис.

Валентина Касумн лӑмӑтсук ӑнтты хотн еша рӑпитӑс, щӑлта Нуви сӑнхум воша мӑнӑс. Щӑта ЛПУ хуши вохр-стрелока питӑс, ӑхӑт-шӑк военизированной охранайн вӑс. 2008-мит одн лӑв рӑтыщӑты мӑнӑс.

Асӑвем кӑт эвие Олеся па Нина ӑнмӑлтӑс, хиднеңиет тӑйл.

Валяем лупӑл: «Ма айтӑлн сӑмемн вӑрӑнтты талсаюм. Хӑн 12 ода йисум, кӑртӑн пӑльницайн улсум. Вантлӑм, имиет няврӑмдала мулты тыйлӑт. Ши мурта тыянтты сухн юхӑтсаюм, сухум шӑпиӑ вӑйтсум, картлӑнк вӑсум — мулты ши ӑштӑлум. ӑхӑтшӑк ӑңкем партсум тыянтты йинтуп лӑтты, хӑншӑн пос тыйты вӑндтыйлсум. Тӑм ванӑн, хӑн ӑңкием ӑнтӑма йис, хӑнты ернаsӑт, щӑшкан сӑхӑт ӑнтты питсум. Киникайт эвӑлт, ӑңкем ӑнтум лӑмӑтсукӑт эвӑлт вантсум. Шеңк лӑңхалум, юлдам аиет, пӑнтдам па ващӑкӑт лӑлн ат вӑлдӑт».

Щӑлта па Валя асӑвем и лутӑн вера сӑмӑлн па талса: хӑнты арӑт верты питӑс — хута ӑңкел ариюм ясӑиет нӑмӑлмал, хута лӑвӑс-тӑла ар тывӑл.

2012-мит одн «Ветпухиюм» па «Ӕхрӑт хӑват» кӑт ар верӑс.

2013-мит одн «Ас олаңаң» ар тывӑс, 2014-мит одн — «Няrsa кӑрт».

Тӑм ванӑн вӑйт дор тылӑшн 18-митн Валя Касум кӑртӑла яңхӑс,

енмум хотыел, йилуп хотэл, вош худэл, Амня юханл, трактор эш ху- ра вўслэ.

Юхи юхтас — вантум утлад ед аремаслэ, не- пек вўс, ханшсэлэ — «Амня кэртыем» ар тывас.

Амня, Амня кэртыем,
Амня, Амня мўвием.
Аңкем, Ащем хәюм мўв,
Аңкем, Ащем вәлүм

кэрт.
Сема питум ма мўвием,
Сема питум ма кэртыем.

Рўщ мўва кўш ма яңхсум,
Щорас мўва ма кўш
шәшсум,

Сәмеҗн ма альяюм,
Ма тыхдема талдаюм.
Ма әңхеҗма юхәтлүм,
Ма мўвием әмщәләлүм.
Ай мўвием ишкки мўв,
Ишкки киньши ишкки лўв.

Амня мўвем хошум мўв,
Хошум киньща хошум
сўң
Ар ёх шәшум пәнтыел,
Ар мир яңхум әшиел
Ай хәшн юхан ләп етса,
Ай сўмәтн енумса.

Амня кәртем, ма
кэртыем,
Сема питум ма мўвием.
Рўщ мўва ма кўш яңхлүм,
Щорас мўва ма кўш
шәшлүм.
Сәмеҗн ма альяюм,
Ма тыхдема талдаюм.
Ма әңхеҗма юхәтлүм,
Ма мўвием әмщәләлүм.

Валентина суваң ариеләл, сорни ешнәлн ёнтум дәмәтсухлал ванлтәты пәта ар мўв сўңәта фестиваләта яң- хәс, ар ишәк непекән мойдәсы. Мет шопәң, лўв амтәтләл йилуп мў- вәт, йилуп ләйңәт уша вертәл пәты.

Елды па, тынәң асәвие, тәс юд ёнта, нумсәна сәма рәхты ариет ат па юхәтләт — щитланән мўңева вән амәт тәдән!

Нина
ШАБАРШИНА

Нуви сәңхум район Ваньщавәт кәрт әш- колайн ма вәтаңа йи- сум английской ясә- на па информатикая вәндтәты хә Констан- тин Вадимович Солин пида. Лўв па вәндтә- ты нявремдәл пида ияха әктәшийдсўв па әшколайн мәнты ве- рәт оләңән путәртсўв.

Константин Вадимо- вич Ваньщавәт кәрт әшколайн 2011-мит ол вўш эвәлт рәпитл. Лўв Ханты-Мансийской рай- он Шапша кәртән сема питас па енмәс. Югорс- кой государственной университетн англий- ской ясәна вәндтәты хәя йис. Щи юпийн Ваньщавәт ханты кәрта рәпитты юхтас. «Ма тәта кимит класс вўш эвәлт па ихушьяңмит класс вәнты нявремәта английской ясәң урокәт тәлүм. Мосл лупты, тәта нявремәт ши ясәң сора па тәса уша пунләт. Ма щиремн, тәта пушхиета ям вәнд- тыйдты, и классән хә- лүм-вет няврем вәд. Вән әшколайт киньши тәта вәндтәты хуят кашәң няврем пида яма рәпит- ты щир тәйл», — лупас **Константин Солин**. Лўв ясәң щирн, щимәщ шимл няврем тәйты әш- колаятн вәндтәты хуятә- та давәртшәк рәпитты.

Хәтмит классән вәндтыйдты пушхиет путәртсәт, хутыса дыв вәндтыйлдәт. **Марьяна**

Вадим Кондин па Марьяна Тимиргалеева

Н. Рагимова верум хуңән

Каркам нявремиет енумләт

Тимиргалеева 12 ода йис. Лўв рўщ ясәң тумпи иса предметәтн вет пос холумтәл. Мет әмәщ лўв пәтәла — физкультура вер. Вәндтыйдты вер тумпи лўв ёнтәсты па тыйты кружока яңхәл. Имудтыйн Марьяна әня лыптәт эвәлт ернас ёнтәс. Лупл, хуты ши вер пәты мет ващ йин- туп, ар лыпәт па әня лыпәт мосл. Щи эвәлт хурамәң ернас тывас. Марьяна юдн ханты ер- нас иши тәйл, щит аң- кел — Вера Никитична Тимиргалеева — ёнтәс. Ханты щирн дәмәтман Марьяна емәңхәтләтн ханты якәт якл. Щи тум- пи лўв кеванәт ханты мир хәншетн хурамтәл. Аңкел дўведа хәнши пириты нәтл.

Вадим Кондин иши 12 ода йис. Лўв ар нявре- мәң семьяйн енмәл, кәт яй па кәт апши тәйл. Мет айшәкнән Дари- на па Герман ешавәл тәп хәлүм ода йилдән. Вадим спортивной секцияя яңхәл. Вале- рий Борисович Рус- миленко дывәт фут- болн, волейболн юнтты па тәдн духн хәтәт- ләты вәндтәл. Уро- кәт эвәлт лўведа мет әмәщ литература па физкультура вәлдәңн. Стихотвореният сә- маңа лўңәтл, щит пәты лўв ванкўтды киникайт лўңәтты хәта яңхийл. Вадим лупл, вәна йиталн сварщика йиты ләңхәл.

Екатерина Тарлина ханты ясәңән ар ясәң вәд. Вантэ, лўв аңқаң- келн Лина Григорьевна Молдановайн енмәлт- ды. Катя «Тўт семеие» немпи тәхия яңхәл, щәта ханты якәт якты вәндтәды. Щәлта кәртәң емәңхәтләтн әвет щит вантәләт.

Мосл лупты, Кон- стантин Вадимович Со- лин ши нявремәт клас- сной руководителя вәд. Лупл, хуты щит каркам па вәндтупсы педы сәмәң нявремиет.

Надежда РАГИМОВА

Катя Тарлина

Ханты мир литература

Лыпāt хойты тыдāшн Ёмвошн «Художественной музей» хотн «Югра многоликая. Страницы хантыской литературы» немпи етнхот вѳс.

Рўщ поэтесса Любовь Миляева па ханты мир айдат ёх верāt тѳты хѳ Виктор Банк тām вѳн киника хāншты вер олаңāн ай тѳснāн.

Юхи хāшум олаңтн тām вѳн киника хўват рўщ алфавит щирн арсыр мирāt дыв писательдāн хāншум путрāt, лўнтарāt лўнātсāt. Тāmхātл украинской мир вушитум тўт ханты мира мāсы. Тимофей Молданов Пўпи якхот эвāлт вой ар арийс, Пѳтр пухд па Александр Кравченко хилдл «Немды питум мўв» лўнтарлўнātсāн. Щāлта «Хātл» хāнты-вухаль мирнāн театр хѳ Пѳтр Змановский емāң «Нѳд пида як» якāс.

«Хантыйская проза и поэзия» немпи киника шѳп Айпин Еремей немн однитсы. «Хātл» театр актриса не Наталья Ачимова «Ма мўвем хēлдум» путār лўнātс. Центр искусств хуца вѳнлтыйдты нявремāt ши путār эвāлт етнхот алдсāt.

Ханты мир поэтесса Мария Волдина путārтāс, хутыса лўв хāнштыверасāmāнйис. Щāлта лўв ханты ясāнāн «Сорнең нумсāt», «Ма – юрāн не», «Нявремдыл» лўнтарлāд лўнātс, Виктор Банк хилдл — рўщ ясāнāн.

Антология непекн Евдокия Вожакова (Рандымова) хāншум «Ма

хутнāлам», «Тўтāн нянь» путārнāн хāншман вѳлдāнāн.

Мāнема мет әмāш вѳс ханты радивая хāншум Владимир Волдин турсыы хēлāнтты, лўв «Так Молупши» поэма лўнātс. Центр искусств хуца вѳнлтыйдты эви Рита Синельникова Владимирāн Волдинāн хāншум «Ханты» немуп стих лўнātс.

Владимир Енов «Лўй пāдаткем кāt пухлеңки» ханты мир йис путār шѳп стихотворение щирн лўнātс. Щāта ханты мир мой вер олаңāн хāншман вѳд. Лўв Карвош кертāн сема питāс, Ас послāн ханты ясāнāн хāншāл. Етнхота юхтум мира шеңк әмāш вѳс увāс ханты ясāн хēлāнтты.

Лыпāt хойты тыдāш 27-митн ханты мир олаңмит писатель, «Ленин пāнт хўват»-«Ханты ясāн» газета ух редактор Григорий Лазарев сема питум хātл вўш эвāлт сот ол постāсы. Центр искусств хуца вѳнлтыйдты эвет Вика Дементьева, Настя Луценко, Алиса Гуренкова Ас ханты ясāнāн «Ас» немпи стих лўнātсāt, Кирилл Бондаренко — рўщ ясāнāн.

Вах юхан хонāнāн вѳлды ханты мир поэт Владимир Мазин хўд вѳлпāслāты па рѳт мўвд олаңāн стихнāн Алиса

Центр искусств нявремāt

Т. Огнѳва

П. Змановский

Л. Спирякова верум хурāt

Гуренкова па Кирилл Бондаренко лўнātсāн.

Именāн-икенāн Татьяна па Тимофей Молдановнāн ищи лўнтарāt, путрāt хāншлāнāн. Ин мўң Т. Молданов «Ателт сўмāt» стих хēлдсўв.

«Югра многоликая» киникая Алексей Сенгепов шѳнāt «Касум ики путār» хāншман вѳд. Тām етнхота Сѳрханл район Сытомино керт эвāлт лўв рѳтлāд юхтыйдсāt. Дыв Алексей Михайлович вѳлупсы олаңāн путārтсāt.

Шуши мирнāн газетайнāн ух редактор не Раиса Решетникова

Таисья Чучелина «Ёхум Воньшумутсемие» путār Лаңāд ас хонāнāн вѳлды ханты ясāн эвāлт кāсум ханты па рўщ ясāнāна тулмаштāс па лўнātс.

Щāлды ханты мир олаңмит поэт Микуль Шульгин олаңāн путār мāнāс. «Хātл» немпи шуши мир театр актриса Татьяна Огнѳва «Рѳт яснем» стихл лўнātс.

Юхи хāшум артāн ханты моньшāt рўщ ясāнāн хāншум не Галина Слинкина шѳнāt «Муя йипет ай вой вѳлпāслāдāt» моньш хēлāнтсўв.

Людмила ШУЛЬГИНА

Ханты ясанг (Хантыйское слово) №19 (3487), 05.10.2017

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Главный редактор –
Решетникова Р.Г.
Телефон (3467) 33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь –
Рагимова Н.В.
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:
ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул. Маяковского, 14.

Подписано в печать:

по графику 05.10.2017 г.
в 9.00.; фактически
05.10.2017 г. в 9.00.
Индексы **04393, 54393**
Тираж **2210** экз. Заказ **1419**
Цена свободная

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных

технологий и массовых
коммуникаций по
Тюменской области, ХМАО-
Югре и ЯНАО. Свидетельство
о регистрации ПИ №ТУ 72-
00796 от 23 января 2013 г.

Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает
точку зрения
редакции.